

verwarde personen

Bijeenkomst van het Psychiatrisch Juridisch Gezelschap,
'Verwarde personen. Waar houdt de verantwoordelijkheid van de één op,
en begint die van de ander?',
Amsterdam, 9 december 2025

Op 9 december 2025 organiseerde het Psychiatrisch Juridisch Gezelschap (PJG) een bijeenkomst over de maatschappelijke problematiek rondom verwarde verdachten, met bijzondere aandacht voor het spanningsveld tussen straf en zorg. Een prangend vraagstuk, zeker nu uit politie informatie blijkt dat er in 2025 sprake was van een recordaantal meldingen van overlast door verwarde personen in Amsterdam. De teller staat daarmee op 11.571 meldingen, terwijl het in het jaar daarvoor nog 9.602 meldingen betroffen.

De verdachten zijn vaak geen onbekenden van politie en justitie, maar in de praktijk blijkt het ingewikkeld een duurzame oplossing te vinden om de vicieuze cirkel van overlast en aanhouding te doorbreken. In zulke situaties zijn de geestelijke gezondheidszorg, de politie en justitie onlosmakelijk op elkaar aangewezen. Een centrale vraag daarbij is: Waar eindigt de verantwoordelijkheid van de ene ketenpartner en waar begint die van de andere?

Tegen deze achtergrond bezien bespraken psychiaters Jeroen Zoeteman, directeur van de Spoedeisende Psychiatrie Amsterdam, en Erik Sikkens, plaatsvervangend geneesheer-directeur, in hun voordracht hoe verwarde verdachten in het juiste kanaal kunnen worden geplaatst: strafrecht of zorg?

Daarna hielden Margot Snijders en Annerieke Akkerman namens de politie een voordracht omtrent de handelwijze rondom verwarde verdachten.

Verstaan we elkaar goed?

Erik Sikkens begon met het afbakenen van het begrip verwarde personen, een term die circa tien jaar geleden door de politie werd geïntroduceerd. Het betreft een overkoepelende aanduiding voor mensen die onbegrepen gedrag vertonen als gevolg van (een samenloop van) psychische problematiek en psychosociale omstandigheden, zoals verslaving, een verstandelijke beperking, schulden of dakloosheid. In de psychiatrie is verwardheid echter geen diagnose maar een symptoom, wat leidde tot miscommunicatie en frustratie bij de betrokken ketenpartners. Daarom is de term inmiddels vervangen door onbegrepen gedrag.

Wel bestaat er een brede consensus over dat het toenemende aantal (ernstige) incidenten een multidisciplinaire aanpak vereist. Sikkens stelde daarbij de vraag of de Wvggz hierin een effectief instrument kan zijn. Er zijn voorstanders voor meer intramurale zorg, maar dat roept de fundamentele vraag op of het opnieuw opsluiten van mensen de juiste oplossing is. Hij plaatste dit in historisch perspectief en benadrukte dat de zorg sinds de twintigste eeuw humaner is geworden en patiënten meer autonomie hebben gekregen. De daaropvolgende de-institutionalisering leidde tot meer tevredenheid onder patiënten en een hogere kwaliteit van leven, maar kent ook schaduwkanten: een gebrek aan sociale steun, woonbegeleiding, ambulante behandeling en een grote groep zorgmijders. Deze ontwikkeling is zichtbaar in de sterke afname van het aantal bedden in de klinische plaatsing.

Volgens Sikkens hebben we een systeem ontwikkeld waarin afschalen van het aantal bedden goed mogelijk is, maar opschalen problematisch blijft door wachtlijsten en personeelstekorten. Zo ontbreekt het bij de aanvraag van een zorgmachtiging vaak aan huisvesting en dagbesteding. Of de Wvggz daarom daadwerkelijk soelaas biedt, blijft onzeker. Volgens Sikkens vergt het vinden van een duurzame oplossing voor de problematiek rondom verwarde verdachten regie, moed en helderheid over ieders rol en grenzen binnen de keten. Er moet door ketenpartners duidelijk gecommuniceerd worden over wat zij wel en niet kunnen.

Screening in politiecel

Een treffend voorbeeld van verbeterde samenwerking werd weergegeven door Jeroen Zoeteman, directeur van de Spoedeisende Psychiatrie Amsterdam. Toen hij zijn carrière begon bij de crisisdienst verbaasde hij zich erover hoeveel er werd uitbesteed aan de politie. De politie moest de verwarde verdachte aanhouden, constateren dat diegene verward is, en vervolgens rondbellen om te kijken waar er zorg aan de verdachte kon worden verleend. Een zeer inefficiënt en omslachtig proces dat uren kan duren, nu de juiste zorg niet zomaar ad hoc geregeld is. Bovendien was de politie ook nog verantwoordelijk voor het risicovolle vervoer naar de crisisdienst, doordat de ambulance zich daar niet aan wilde wagen.

Hierdoor ontstond het idee van de psycholance. Er kwam een volledig gestrippte bus met zorgpersoneel dat het vervoer ging verzorgen. Hierdoor hoefde er geen tussenstop te worden gemaakt bij het politiebureau, omdat verdachten rechtstreeks vanaf de straat naar de crisisdienst konden worden overgebracht. Het vervoer dat door de politie werd uitgevoerd ging van 96% naar slechts 1%. Ook was het steeds minder nodig om patiënten te fixeren tijdens het vervoer. Ondanks dat minder dwang werd toegepast, leidde dit tot minder incidenten. Een andere verbetering die Zoeteman opwierp, is de mogelijkheid van screening van verwarde personen bij de SPOR (Spoedeisende Psychiatrische Onderzoeksruimte) in plaats van in het cellencomplex, waarna de psychiater advies aan de officier van justitie uitbrengt over de wenselijkheid van een doorverwijzing naar de geestelijke gezondheidszorg.

De samenwerking lijkt beter te gaan, maar kent ook mazen. Zoeteman benoemde hierbij het voorbeeld van de dodelijke steekpartij aan de Robert Scottstraat in Amsterdam. In de jaren voorafgaand aan het incident waren er over de dader meermaals zorgelijke meldingen binnengekomen bij verschillende partijen, maar

deze partijen stonden niet in contact met elkaar. Krantenkoppen spreken ook over 'het zorgsysteem faalde'. Desalniettemin hebben de ketenpartners hier leer uit getrokken door het oprichten van een centraal meldpunt door de gemeente. Zodoende kan de informatie beter en tijdig onderling gedeeld worden.

E33-melding

Tijdens de bijeenkomst kwam de rol van de politie herhaaldelijk aan bod. Annerieke Akkerman en Margot Snijders hielden namens de politie een voordracht over de werkwijze van agenten bij personen die onbegrepen gedrag vertonen. In de afgelopen vijf jaar registreerde de politie circa 70.000 meldingen van onbegrepen gedrag, aangeduid als zogeheten E33-meldingen. Het is aan de agent ter plaatse om te beoordelen of een situatie als E33-melding wordt aangemerkt, wat onvermijdelijk leidt tot interpretatieverschillen. Zo kan een dronken vrouw op straat door de ene agent als E33-melding worden geregistreerd, en door de ander niet. Dat leidt tot nogal wat ruis en deze afweging moet bovendien in een fractie van seconden worden gemaakt.

Daarnaast vergt deze problematiek veel (schaarse) politiecapaciteit, terwijl agenten niet altijd over de expertise beschikken om hiermee om te gaan. Dat bemoeilijkt het doorgeleiden van betrokkenen naar het juiste kanaal. De politie wordt geregeld als eerste aangesproken bij overlastsituaties, terwijl in veel gevallen vooral zorg of ondersteuning nodig is. De wens om deze verantwoordelijkheid niet langer primair bij de politie te leggen werd nadrukkelijk uitgesproken. Zoeteman haakte daarop in door op te merken dat de psychiatrie idealiter iedereen opvangt, maar dat in de praktijk vaak onvoldoende aanknopingspunten bestaan voor een klinische opname.

Het juiste kanaal: tussen wal en schip

Aan het begin van de bijeenkomst poneerde Erik Sikkens de stelling dat de problematiek rondom verwarde personen een complex maatschappelijk vraagstuk is, waarvoor geen eenduidige oplossing bestaat. Een effectieve aanpak vergt samenwerking tussen verschillende ketenpartners, met per geval duidelijke regie, gefaciliteerd op bestuurlijk niveau. Deze stelling leidde niet tot een plenaire discussie: in de zaal bestond brede consensus. Op basis van de voordrachten kon geconcludeerd worden dat de neuzen van alle ketenpartners dezelfde kant op staan, maar ook dat nog altijd onduidelijk is waar verantwoordelijkheden precies beginnen en eindigen. Daardoor belanden verwarde personen in de praktijk nog geregeld tussen wal en schip.